

Ankara Seymeni

Bünyamin ZİLE

Seymenlik; Ankaralının yaşamını belirli erdemlere ve düzene sokmasını sağlayan bir yaşam biçimidir. Birkaç zeybek oyunu öğrenip seymen elbisesi giymekle seymen olunmaz. Seymen bir kişiye verilen ad değildir. Paye değildir. İçerisinde yaşamın ta kendisi vardır. İçerisinde adap, erkân vardır. Oğuzlar'dan günümüze kadar sürdürülen Türk'ün yaşam felsefesi vardır. Seymen bir grubun adıdır. Bu grup en az dokuz kişiden oluşur. Dokuz kişi ve daha çok insanlardan oluşan gruba "Seymen Alayı" adı verilir. Bu alayın içerisindeki her bir kişiyi tek tek anmak gerekirse işte onun adı "Ankara Efesi"dir. Yağcıoğlu Fehmi Efe, Genç Osman Efe, Güvençli İbrahim Efe gibi...

"Ankara Seymenleri" ya da "Ankara Efesi" tabiri boşuna verilmemiştir. Yaşam biçimlerini cömertlik, mertlik ve bilgelik oluşturur. Bu meziyetlere sahip olmak kolay değildir. Doğuştan Allah vergisi yeteneklerin yanın-

da uzun ve zor bir eğitimi de gerektirir. Bu eğitim yaşayarak, görerek ve hissederek, öğrenilir. Bir Ankara Efesi yaşama veda ettiği ana kadar onunla yaşar belki ama Ankara Efesi yaşamının anlamını bu ilkelerde bulur ve ona göre yaşar demek daha doğru bir tabir olacaktır.

Eskiden Ankaralıları yetişme çağındaki erkek çocuklarını bir efeye emanet ederlermiş. Bu çocuk oturmayı, kalkmayı, susmayı, konuşmayı, düşünmeyi, eğer yetenekli ise saz çalıp, türkü söylemeyi bu efeden öğrenmiş ve dahası küçük delikanlıların kötü yerlere alışmalarını önler; terbiyelerine, tutum ve davranışlarına dikkat ederler, onların büyüğünü sayan, küçüğünü koruyan, vatanına ve milletine yararlı insanlar olmaları için özen gösterirlermiş. Ankara Efeleri kendilerine emanet edilen bu küçük delikanlılara fedakârlığı, yardımseverliği ve dayanışmayı; dürüst ve güvenilir olmayı; aydın, engin, ağırbaşlı ve tevazu sa-

hibi olmayı öğretirlermiş. Kısaca ifade etmek gerekirse ruh ve beden terbiyesi en iyi şekilde bu efeler tarafından küçük delikanlılara verilmiş. Bu minvalde yetişen delikanlı en son bir törenle seymen kıyafeti giyermiş...

Bu durum seymenlik geleneğinin günümüze nasıl yansıdığına güzel bir göstergesidir.

Buhranlı günlere yani devletin yıkılması nedeniyle yeni bir devlet kurulması ve yeni devlete bir başkan seçilmesi gerektiği günlere "Kızılca Günler" denilirmiş. Böyle günlerde bir yere sancak dikilir, bütün seymenler bu sancağın altında toplanır, devleti kurar ve başkanı seçerlermiş. Selçuk Beyi Cend'de seymen alayları önünde bir çocuğa ok çektirilmesi ve kendi okunu çekmesi suretiyle Selçuklu Devleti kurulmuş ve Selçuk Bey hükümdar olmuştur. Yine Osman Bey ak keçeye oturtularak 9 defa havaya kaldırılıp

karargahta gezdirildikten sonra and içerek Osmanlının Beyi seçilmiştir. Bunlar seymenlik töresine benzer bir şekilde yapılmıştır. Dahası kardeşliğin, dayanışmanın doruğa çıktığı, dini, siyasi ve iktisadi bir teşkilat olan ve Türklerde demokrasinin ilk örneğini uygulayan Ahiliğin özünde de seymenliği görüyoruz. O kadar ki Ankara'da kurulan Ahi Devleti'nin (1344-1354) ordusu olan "Ahi Alayları" seymenlerden oluşmaktadır. Bu alaylar "Seymen Alayları"dır. Seymenliğin bugünkü oluşumunda ve bu günkü haline dönüşmesinde bu alayların büyük etkisi olmuştur.

Son büyük "Seymen Alayı" 27 Aralık 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya gelişinde kurulmuştur. Ankaralı bütün devlet erkani, 3000 atlı, 700 yaya seymenle Dikmen sırtlarında Atayı karşılamıştır. Karşılayanlar sadece bunlar değildir elbet. Hacı Bayram Veli müritleri yani Bayramiler, Nakşibendiler, Kadiriler, Mevleviler, Kızılbaşlar ve Rufailerıyla bütün tarikatlar oradadır. Bezzazlar, urgancılar, semerciler, kaba tuzcular, nalbantlar, testiciler, pıtırıcılar, nalburlar, keçeciler, Bostancı esnafı, tiftikçiler, mutlaplar, palacılar, çuhaçılar, kılıçlar, semerciler, mumcular, soğçularıyla Ankara esnafı oradadır. Her bir esnaf grubu Ahilik Teşkilatının mensubudurlar. Orada bulunan Ankaralıların hepsi içerisinde seymenlik ruhu taşımaktadır.

O gün mahşeri bir kalabalık vardır. Ankara civar ilçeleri ve başka illerden gelenlerle birlikte kimi kaynaklara göre 100 bin, kimine göre ise 50 bin kişiden oluşan büyük bir kalabalıkla "Sarı Paşa"yı karşılamaya gelmiştir. Ortalık bir bayram yerini andırmaktadır. Tepelerden salalar verilmekte, belli yerlerde Ankara'nın zeybek oyunları oynanmaktadır. Canlı, yaşayan ve oraya niçin geldiğinin bilincinde bir kalabalık vardır. Bu gün yeni bir devletin temelleri atılacaktır. Atatürk daha sonra Ankaralı seymenlere "Bu devleti kuran ve manifestosunu yazan Ankaralı koçlarsınız" demiştir. İşte o gün Dikmen sırtlarındaki karşı-

lamayı, samimi desteği, kararlı duruşu, vatan uğruna ölmek için bir adım öne geçme yarışını gören Mustafa Kemal Paşa'nın muvaffak olacağına inancı artmıştır. Aslında o gün orada Türkiye Cumhuriyeti'ni Ankara'da kuracağına ve Ankara'yı başkent yapacağına karar vermiştir. Bu kararın verilmesinde Ankaralının kendisini karşılayıp lider olarak benimsemesinin etkisi büyük olacaktır.

Atatürk daha sonra bir söyleşisinde Enver Behnan Şapolyo'ya "Ankaralı beni tarihte misli görülmedik bir şekilde karşıladı." diyerek memnuniyetini belirtecektir.

Nitekim Ankaralı Dikmen sırtlarında Mustafa Kemal Paşa'nın "Buraya niçin geldiniz?" sorusuna verdikleri "Vatan için ölmeye geldik." sözünün sadece lafta kalmadığını "Sakarya Meydan Muharebesi"nde 4.665 şehit (Toplam şehit 9.800 dür.) vererek ispat etmiştir. Ankaralı şehitlerin hepsi birer Ankara Efesi'dir...

Seymenlik bir yaşam biçimidir. Dolayısıyla "Her Ankaralı bir seymendir." sözü boşuna söylenmemiştir. Onun yaşamında şanın şöhretin yeri ve önemi yoktur. Bunun en güzel örneklerinden birini Güvençli İbrahim Efe vermiştir. Mustafa Kemal Paşa Yunanı İzmir'de denize döküp Ankara'ya döndüğü gün Güvençli İbrahim Efe 80 yaşlı efeden oluşan bir Seymen Alayı kurar ve meclisin önünde halka olup Ata'nın huzurunda karşılıklı oynarlar, sonra kasap Yaşar Efe ile karşılıklı zeybek oynarlar. Mustafa Kemal Paşa bundan çok etkilenir ve hepsinin yanaklarından öper. Bu arada Ata'nın yanında bulunan bir ecnebi kadın bir kere daha oynamalarını rica eder ve fotoğraflarını çekeceğini söyler. Güvençli İbrahim Efe çok kızar ve "Biz kumandanımıza oynamaya geldik. Elin yaban avratlarına oynamayız." sözünü söyler. İşte bu seymenlik ruhudur.

Seymenlerin para pul ile de işleri olmaz. Gazinolarda, büyük lokantalarda ışıklı neonlar altında saz çalıp söylemeyi de reddederler. Para karşılığı

düğün ve dermeklerde de saz çalıp oynadıkları görülmemiştir. Ankara'nın söz ve saz ustası olan Genç Osman Efe'ye belirli yerlerde çalıp söylemesi için çok büyük meblağlar teklif edilmiş ama o hiç birini kabul etmemiştir. Sazını asla para karşılığı satmamıştır. Genç Osman Efe saz çalarken herkes kendinden geçer, vecd içerisinde dınlarmış. Bülbül Deresi'nde eşi dostuyla bir muhabbet ortamında saz çalarken bir bülbül gelir ve sazına konar. Bülbülü bile etkileyen saz ve söz ustası sadece kendisi, dostları ve arkadaşları için bağlama çalıp, türkü söylemiştir. Para karşılığı sazını asla satmamıştır. Üstelik fakru zaruret içerisindeyken. İşte bütün bunlar seymenliğin töresinde vardır. Seymenler sadece bu töreyle değil, aynı zamanda bu töreyi benliğinde yaşarlar.

Seymenler eğlenmesini de bilmişlerdir. "Ferfene", "Ankara Cümbüşü" ve "Ankara Divan Gecesi" onların eğlenceleridir. Bir de "Sıra Gezmeleri" vardır. Bu geceler incelendiğinde Ankaralıların çok hoşgörülü ve aynı zamanda ince ruhlu insanlar oldukları açıkça görülmektedir.

Kart sakal tabir edilen belirli bir olgunluğa erişmiş seymenlerce her hafta Perşembeyi Cumaya bağlayan gece yapılan Divan Geceleri sazlı sözlü, zeybek oyunlarının oynandığı, Ankaralıların katıldığı ve Mevlid-i Şerif okunarak biten gecelerdir.

Ferfene katılanların yemeklerini getirdiği ya da yapılan masrafları beraber karşıladığı, mahallelinin sorunlarının tartışıldığı, sosyal içeriği de olan sazlı sözlü gecelerdir.

Ankara Cümbüşü ise içkili, kadınlı, müzikli, sıkı kuralları olan eğlence geceleridir. Bu geceye herkes katılmaz. Katılanların belirli bir adap ve erkana sahip olmaları gerekir. Ağzı sıkı olanların katıldığı bu gecelere müderrislerden, din adamlarından bile katılanlar olurmuş. İsteyen içer, isteyen içmezmiş. Bu geceler gizli yapılmış. Ankara Cümbüşlerinde sanat ve estetik en yüksek seviye-

lere çıkarmış. Herkes kendinden geçer, vecd içerisinde çalan sazı, döğülen zili dinlermiş. Ankara Cüm-büşlerinde saz ve zil adeta dile gelir, karşılıklı konuşurlarmış...

Sıra Gezmeleri her hafta bir mahallede yapılırmış. Mahallenin ağası seymenleri ve mahallenin ileri gelenlerini çağırırılmış. İçkili sazlı sözlü eğlenceymiş. Burada mahalleye yeni gelen varsa onun durumu, mahallenin genel ahvali konuşulmuş. Mahallede düğün varsa, düğün sahibinin arkadaşları, yakınları çağırılırmış. Herkes düğün sahibine ne yardım edebilir, o konuşulmuş. Kimi faytonunu tutar, kimi bakır kaplarını alır, kimi halısını alır, kimi de davulunu tutarmış. Böylece sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneği sergilenirmiş.

Bu geceleri düzenleyenler Ankara seymenleridir. Onların idaresinde yapılır. Onlar saz çalar, türkü söylerler, oyunlar oynarlar. Bu gecelerde adaba mugayir (aykırı) hiçbir hareket olmaz. Adaba aykırı davranışların ayakkabıları ters çevrilerek bir daha bu gecelere alınmazlar; dahası Ankara'yı terk etmek zorunda kalan bile olurmuş.

Ankaralı eğlenmesini de bilirmiş derken "Ankara Saz Çalma Töresi"nden, türkülerinden, zeybek oyunlarından bahsetmeden seymenleri yazmak bir şeylerin eksik kalması anlamına gelir elbet.

Ankara Saz Çalma Töresi'ne göre yukarıda bahsedilen gecelerde en iyi saz çalan Ankara Efesi yüksek bir yere oturur. Önce divanlardan başlar. Hani Osmanlı felsefeye "Hikmet" adını vermiş ya Ankara Divan Ayakları da hikmetli sözlerden oluşur. Dinleyenlerin tüylerini diken diken eder. Onları kendine getirir, uyarır. Öğütler verir. İçerisinde tasavvuf vardır, maneviyat vardır, zikir vardır. Ankaralının yaşam felsefesi vardır. Divan ayaklarını yazanların her biri birer filozoftur. Bilge kişilerdir. Ve tabii seymenlerdir.

"Anasır Gömleği", "Güzel Senin İle", "Asalet", "Kul Başına Gelen" Ankara divan ayaklarından sadece bir kaçıdır. Ankara divan ayağının bir örneği aşağıda verilmiştir.

EFENDİM YA HU

Efendim yahu kul başına gelen

Alemde hüküm kaderdir (yahu)

O hükmü kader bizlere miras pederdir (yahu)

(Efendim yahu)

Ben hayırsız hayırsız beni görmek nice mümkün (yahu)

Ben vefasız vefasız beni görmek nice mümkün (yahu)

Görmez göze duymaz kulağa sor ne haberdir (yahu)

(Efendim yahu)

Ben kapımı kitler yatarım il neme lazım (Ben kapımı kitler yatarım il neme lazım)

Çok il şuli zevkime gayetle kederdir (yahu)

Yiğit, mert olur da hiç Kır At'sız olur mu? Kır at Türk'ün kahramanlık hikayelerine girmiş, seymenlere arkadaş olmuş, Candaş olmuş, gerektiğinde onunla vuruşmuş, onunla ölmüştür. Ankara kıratının çeşitli hikayeleri vardır. Onun için kır at türküleri yakılmıştır.

Bu törede üçüncü sırada kırık havalar çalınır söylenir. Bunların başlıcaları "Karpuz Kestim", "Sarı Kız", "Şu Gelen Kimin Kızı", "Ketenim Var Bezim Var", "Al Kağıt Mavi Kağıt"tır.

Dördüncü sırada ağıtlar söylenir. Her ağıtın bir hikayesi vardır. Ya genç yaşta öldürülen bir efeye yakılmıştır ya da kız kaçırma ile ilgilidir. Gurbetteki sevgiliye yakılan ağıtlar da vardır. Hüznü, kederi, bir acıyı ve vaksiz bir ölümü ifade eder. Şimdilerde oyun havası olarak çalınır söylenen "Hüdayda", "Misget" birer ağıttır aslında. Yağcı Oğlu Ağıtı", Çubuk Çayı Ağıtı", "Eminem Ağıtı" bunların bir kaçıdır.

Beşinci sırada zeybekler söylenir. Ankara seymenlerinin zeybek oyunları

yiğitliğin, mertliğin birer ifadesidir. Bu oyunlardaki her hareketin, her figürün bir anlamı vardır. Kimi ok atmayı anlatır. Kimi toprağa bağlılığın ifadesidir. Kur'an-ı Kerim'deki ayetlere atıfta bulunanları vardır. Ankara seymenlerinin zeybek oyunları sadece folklor değildir. Sadece halk oyunu hiç değildir. İçerisinde zikir vardır. Ankaralının yaşam felsefesi vardır. Daha önce söylediğim gibi yiğitliğin, mertliğin, bilgeliğin kısaca seymenliğin yaşam felsefesinin birer ifadesidirler. Ankara'nın 11 adet zeybek oyunu vardır. "Ankara Zeybeği", "Seymen Zeybeği", "Karaşar Zeybeği", "Yağcıoğlu Zeybeği" ve "Mendil Zeybeği" Bunlardan bir kaçıdır.

Son sırada düz oyunlar gelir. Düz oyunlarda bir tatlılık bir acıcılık vardır. Pınardan akan su gibidir. Yanan dudaklara serinlik, tutuşan kalplere ferahlık verir. Ankara'nın 33 adet düz oyunu vardır. Başlıcaları: "Mor Koyun", "Name Gelin", "Yandım Şeker Oğlan", "Yıldız", ve "Cezayir"dir.

Görüldüğü gibi kolay seymen olunmuyor. Seymenlik cömertliği, mertliği, bilgeliği, türküleri, oyunları, yaşam biçimi ile Ankara kültürünün özünü oluşturur. Yaşayan Ankara Kültürü seymenlikte kendini bulur. Onun için "Her Ankaralı bir seymandır."

Orta Asya'da Oğuz Türk'lerinin göç ederken kendi güvenliklerini, kervanlarının güvenliğini ve obalarının güvenliğini sağlamak için kurulan Seymenlik; Ankaralının sahip çıkması, yaşatması sonucu günümüze kadar gelebilmiştir. Ülkemizde bu töre başka hiçbir ilde yaşatılmamıştır. Onun için "Ankara Seymeni" ifadesi kullanılmıştır. Başka yerlerde de "Efelik", "Zeybeklik", "Sekman", "Sekban" gibi kayramlara rastlanır ama hiç biri "Ankara Seymeni" ifadesinde kendini bulan seymenlik kadar kapsayıcı ve kapsamlı değildir.

Ankaralı seymenlik töresi'ne sahip çıktığı, onu benimseyip yaşattığı sürece var olacak ve dimdik ayakta duracaktır. Yoksa...